

PREPARATORY EXAMINATION.

IN THE MAGISTRATE'S COURT FOR THE DISTRICT OF JOHANNESBURG
HELD IN JOHANNESBURG.

IN DIE MAGISTRAATSHOF VIR DIE AFDELING VAN JOHANNESBURG GE-
HOU TE JOHANNESBURG.

BEFORE MR.: F.C.A. WESSELS.
VOOR MNR.:

REGINA VERSUS: FARRID ADAMS AND OTHERS.
KONINGIN TEEN:

CHARGE: HIGH TREASON.
AANKLAG:

FOR THE CROWN: MR. J.C. VAN NIEKERK.
VIR DIE KROON: MR. LILBENBERG.

FOR THE DEFENCE: MR. V.C. BERRANGE
VIR DIE VERDEDIGING: MR. COAKER.
MR. WEINBERG.
MR. ROSENBERG Q.Æ.
MR. MAISELS Q.C.
MR. ZWARENSTEIN.

INTERPRETER:

TOLK:

VOLUME — 20.

PAGLS: 3801 — 4000.

Congress and the African National Congress Youth League. I appeal to you to feel sorry for Emery. So I know how you will act when you see him you will join him so that he can be arrested. I appeal to you to keep away from him. I am sure he can not even go to a bioscope. Some of you are laughing, but it is serious. He was doing his utmost for you. That is why he got it. God will help him as He will help the people of Winburg. The Nationalists are kicking us about today. God is allowing it. If I could I would go and get a passport to see what other countries are doing. So dear Africans the burden of Molotole is yours. I appeal to you to pray for him and for those women of Winburg. 'Naught for your Comfort' is being hated by the Nationalists. Who is your neighbour. Huddleston is right. Our day of light is not very far. It is only you Africans that are afraid. I thank you." A lied word dan toegesing.

Who was the next speaker ?-- Martha Mohlakoane.

Is she one of the Accused ?-- She is. (156.)

Will you read ?-- "Mr. Chairman, ladeis and gentlemen. I will now call on a collection for the defence of the women arrested at Winburg." Then I have noted, 4 native women were sent amongst the audience to collect. "This pass makes no discrimination. You are all kaffermeide, the teachers wives are the same. The nurses are only recognised by their uniforms. They are still kaffermeide. If you are tired of what I say here, go home. You only like us when we attack the Government, but you never want to hear anything against yourselves. You say that you are under the law are treated the same. Verwoerd will not see you. Vundla was asked that and he denied that he was a member of the African National Congress. I do a lot of work for Congress. I am not just a speaker. When you are asked to join the African National Congress you say no, you belong to the Bantu Nationalist Congress. Will you be asked that in Parliament. I am here to talk to you. You here have no standpoint.

If these detectives would look for thieves, you would run. But because that is not the case, you have the audacity to listen to me. What happened in Winburg will happen here. You will all say you don't want passes. I am sorry for those in Winburg; they had no Congress to advise them. Even if we had a branch there, you will say, no, don't go there. They will deceive you. Please don't always stand back. I know you want to know what happened there. On the next meeting I want you men to come and say whether we must take the pass or not. Don't think if you don't see us here we are standing back. Ficksburg has donated £20 for Lukele, I want you people to donate." When she referred to Lukele, she referred to an attorney that was defending a case of native women that were charged in the Winburg Magistrate's Court.

Who was the next speaker?-- David Mabusela; 1459 Batho Location.

What did he say?-- "Africans under our chairman. I am going, I am ill. We drink everyday in our beerhalls. Where are the women? I see no women at this meeting."

The next speaker?-- James Malimabe.

Read what he said?-- "I am glad to be here today and to say something to you people of Bloemfontein. I am known to you if not the Special Branch knows me very well. We are in a big struggle. All Africans are engaged in Congress. Those non-Congressites may not play an active part, but for fear of victimisation. Don't be afraid. Congress will never land you in any trouble. ~~I know this because our policy is non-violent and we are not planning to over-throw the Government, nor are we conspirators.~~ The European is engaged in a dominating struggle against Africans. Some say we must do nothing and just idle, but the European is not doing that. We must do the same. No person will liberate the Africans except the African himself. We must likewise teach our children politics in church.

We must preach politics in church. I can't see how the Ministers can say it is an evil. Don't give the European a chance to oppress you. Verwoerd has appointed himself a supreme chief over all Africans. Defeat Verwoerd because he will tomorrow say a kaffir may not eat meat. He has introduced the Bantu Education Act. The issuing of passes to native women is a notorious Act. It is an insult to our women. Come together and fight the thing. This measure must not be introduced to our women. There is only one alternative. Everyone must elect to go to gaol instead of taking that document, because if you are not afraid you will go to gaol. Verwoerd has not got the gaols to take all the women. It is not a book. It is a pass. Just a pass. I recently spoke to a European. He said he had the book. It is an identification pass. They say they place them in the wardrobe. If the Government was fair why should he not tell us to leave them at home, instead of carrying it. The reference book is a mere bluff. Thank you."

Who was the next speaker ?-- Gabriel Dechabe.

Is he one of the Accused ?-- He is. (153.)

Read what he said: "I am going to speak of the native pass to women. The Government has messed them up today. The danger of the passes is how many gaols have been build, how many of us arrested under Section 10. I am just speaking of us here in Bloemfontein. This Government is a bad Government. When the first horn is born she must bear it where she is staying. A woman can be divorced under this same passbook. Time is up and I will have to close." 5 p.m. meeting closed with a prayer.

Can you say about how many persons attended that meeting ?-- About 300 native males and native women attended this meeting.

Your notes are separate from those of witness Louw ?--

Yes.

(Notes handed in G.435.)

(No further questions)

NO CROSS-EXAMINATION:

FRANS SCHOLTZ LOUW, beëdig verklaar,

VERHOOR DEUR P.A.:

Jy het alreeds getuienis gegee ?-- Ja.

Op 13/5/1956, het u n vergadering van die African National Congress bygewoon ?-- Dis reg.

Waar ?-- Freedom Vierkant, Bochabella Location, Bloemfontein.

Hoelaat het die vergadering begin ?-- Die vergadering het om 2.30 n. begin en 5 nm. verdaag.

Het jy notas by die vergadering gemaak ?-- Ek het.

Het jy jou notas by jou ?-- Dis korrek.

En jy verwys na jou notas ?-- Dis korrek.

Hoeveel mense het die vergadering bygewoon ?-- Ongeveer 40 naturellemans en 20 naturelle vrouens was teenwoordig.

En wie was die voorsitter by die vergadering ?-- Die voorsitter was Enoch Mpanliwe.

Het hy die vergadering toegespreek ?-- Hy het.

Lees wat hy gesê het ?-- "The items on the agenda, Conference report and women's passes will takemost of our time. Passes are the reason that we are slaves in our land of birth. Apartheid is oppression. You have all heard what happened in Winburg and that is all the cause of apartheid. We are not going to keep quiet condemning these passes, because the pass gives us no rest. We are chased around in the streets and in our houses. I shall call upon the secretary, Mr. Leslie Monanyane to read the Congress report of December 1955."

Wie was die volgende spreker ?-- Die volgende spreker was Caleb Motsabi.

Lees wat hy gesê het ?-- "Those who have not yet joined the African National Congress must join now. Those who have not signed on must do so now."

Wie het daarna gepraat ?-- Leslie Monanyane.

Is hy een van die beskuldigdes ?-- He is. (157.)

Lees wat hy gesê het ?-- "I appeal to all Africans to sign on. We have no easy time at Winburg. It is up to you to decide what must happen to those people at Winburg. They are women and not men. We didn't ask you for a donation yet. So we appeal to you today to give something. I ask for a donation to pay the defence at Winburg who appears on behalf of the African women. It is up to you young Africans, otherwise you will be chased around and picked up by vans."

Wat het toe daarna gebeur ?-- Hierna het hy n rapport uitgelees in verband met die konferensie van Desember 1955, wat reeds voorheen genoem is. Die rapport was gelees in Engels en was deur Gabriel Dechabe in n naturelle taal terug vertolk aan die toeskouers.

Gabriel Dechabe, is hy een van die beskuldigdes ?-- Hy is. (153.)

Wie was die volgende spreker ?-- Die volgende spreker was Martha Mohlokoane.

Is sy een van die beskuldigdes ?-- Sy is. (156.)

Lees wat sy gesê het ?-- "When giving out our report I found that it is disrespect. It is not a street report. I can see that you are not respecting this report, because you people standing with your hats on your heads."

Weet u of Sersant Baartman toe verder geskryf het ?-- Ja, maar voordat hy geskryf het was daar nog n deel van Leslie Monanyane se toespraak wat ek afgeskryf het.

Dit is dieselfde persoon wat u voorheen na verwys het ?-- Dis korrek.

Het hy die berusting onderbreek en toegepraat ?-- Nee, hy het gepraat en toe het Martha hom onderbreek, en hy het toe daarna aangegaan. "It is a sin that our Government oppresses Kotane. He was arrested under Section 10, for some-

thing you will be arrested for. I will fight till the end of my life and till the bitter end for freedom. What business has they to ask you what you are doing. Today the Government ask you what you are doing. What has happened to Kotane. I will protest till the Government finds a place for me. Verwoerd must not think that I don't know about the Riemvasmaak Act. I will read a letter, which shows that what was said by our president the other day is very true."

Ken jy die persoon Kotane na wie hy verwys ?-- Ek het net nog van hom gehoor. Ek ken hom nie persoonlik nie.

(Notas ingehandig G.436.)

(No further questions)

CROSS-EXAMINED BY MR. COAKER:

Sergeant, you didn't succeed in taking down the whole of these speeches, did you ?-- Nee.

You took down a certain amount of what was said ?-- Ja, die meeste tot die beste van my vermoë.

(No further questions)

MR. SLOVO: NO QUESTIONS:

THEUNIS JACOBUS SERFONTEIN, beëdig verklaar,

VERHOOR DEUR P.A.:

Waar woon u nou ?-- 9 Cohenstraat, Kimberley.

Vroeër was u in die diens van die S.A.Polisie ?-- Ja.

Op die 30/8/1955, was u 'n speurder-sersant in die S.A. Polisie te Kimberley ?-- Ja.

Op die 30/1955, het u 'n vergadering van die African National Congress bygewoon ?-- Ja.

Waar was die vergadering gehou ?-- No. 2 Lokasie, in die Bantusaal, Kimberley.

Het jy notas by die vergadering geneem ?-- Ja.

Het jy jou notas by jou ?-- Ja.

Jy verwys na jou notas ?-- Ja.

Hoelaat het die vergadering begin ?-- 8.45 nm.

Tot hoelaat ?-- Tot 11.5 nm.

Kan u sê hoeveel persone die vergadering bygewoon het ?-- 33 mans en 5 vrouens, naturelle.

Wie was die voorsitter by die vergadering ?-- Sekere Boikanya.

Lees wat hy gesê het ?-- "Ek het nie veel te sê nie. Ander sprekers sal vanaand die vergadering toespreek. Ek wil net sê dat die Stadsraad ons na 5 vandag gesê het dat ons die saal kan kry so kan julle verstaan dat dit nie ons skuld is dat julle nie geweet het van die vergadering nie. Die saal moes vol gewees het as ons net tyd gehad het om julle te laat weet. Ek hoop ons sal volgende keer baie mense hier hê. Ons sal probeer om die saal vroegtydig te bespreek. Die nuwe lede sal vanaand die voorreg hê om te praat."

Wie was die volgende spreker ?-- Khamahaka.

Lees wat hy gesê het ?-- "Ek het nie veel te sê nie. Ek vra verskoning dat julle nie geweet het van die vergadering nie. Dit word altyd gesê dat die Goewerment teen ons is maar vandag weet ons dit is die Stadsraad. Die Goewerment se wette sê ons moet vra om vergadering te hou maar die Stadsraad moet die saal gee. As die Stadsraad in toekoms weer weier om ons die saal te gee sal ons n ander plan moet maak. Julle het seker gehoor van die kassifikasie in die dorp. Die kleurling sal nou ook voel hoe dit is om verdruk te word. Ons moet hulle help as hulle na ons kom. Ons moet leer om saam te staan en ons moet gewillig wees om ander mense te help. Ons moet sê soos....." Hier moet ek sê die naam van die persoon kan ek nie vang wat hy noem. "We Greeks even if they bring gifts." "Nou wil ek net iets anders sê. Julle het seker van die Congress wat te Kliptown ge-ou is. Ek wou vanaand die Freedom Charter aan julle voorgelees het en verduidelik het. Hier is te min mense om dit vanaand te

doen. Aanstaaende maand hou ons weer vergadering ek sal nie nou vir julle sê wie die vergadering sal toespreek nie maar die Freedom Charter sal dan gelees word. Ek hoop ons sal nie weer op ons knië moet gaan om die saal te kry. Ons betaal vir die saal en ons moet nog die witman smeeek vir die saal. Ons wou baie graag vanaand vir julle vertel het wat op Kliptown gebeur het, maar dit help nie om vir n paar mense te vertel en die Charter voor te lees nie." Dit was die einde van sy toespraak.

Wie het na hom gepraat ?-- Seochareng.

Is hy een van die beskuldigdes ?-- Ek weet nie.

Lees wat hy gesê het ?-- Hy het in Engels gepraat en dit is wat hy gesê het: "Sons and Daughters of Africa, and good ears of Dr. Verwoerd. I have a lot to tell you. My heart is full of things for you. I want to tell that the A.N.C. is a better organisation than the Nationalists. It is a well planned organisation. The Nats. are a group of mad people. Even their church is a mad church. They have a flag. The colours in the flag has no significance. The A.N.C. has a good flag with green colours same as the green fields of Africa and the black colours indicate that Africa belongs to us, the black man. The Nats. has a national anthem. They sing about trees, the birds, the grass. The African National Congress anthem speaks about and we sing about God. With the classification of people in Kimberley I believe coloureds have been told that they are natives. We Africans will be declared baboons. Mr. Morgan is going to strengthen us by declaring other races as natives. The A.N.C. is a good and brainy organisation and the only opposition to the Nats. Hier is nou n gedeelte wat ek nie kon volg nie. I want to make one more appeal to you. The Africans must forget to become good boys of the police. We must not become informers of the police. You must not in future call the Dutch boy baas. You must call him boer and when he visits your house tell him to go to your back door and then speak to him hands in pockets. Treat him with dis-

respect and call him boer. We must respect good white people in town who are sympathetic towards the A.N.C. We even have good white friends amongst the police who will assist us, but those who call us communists and agitators, treat them with contempt. A change will come about and it will be brought about by God. Perhaps my son will one day become Prime Minister of South Africa. I wanted to speak about the hall but previous speakers have told you the position."Afrika, Mayibuye. was shouted by all in the hall.

Wie het na hom gepraat ?-- Itholeng.

Omit his speech.

(Notas ingehandig G.437.)

(No further questions)

CROSS-EXAMINED BY MR. COAKER:

I assume Mr. Serfontein that you can't remember anything about this meeting except what you have in your notes ?-- Nee, dis al wat ek onthou daarvan.

I also assume that you werenot able to take down everything that was said by the speakers ?-- Behalwe daar waar ek gelees het dat ek nie kon volg nie, het ek alles afgeskrywe.

You didn't leave out any part of any of the speeches that you could understand ?-- Dit was hier 'n kwessie van nie kon hoor nie, daar was 'n groot geraas dan kan jy nie volg wat gesê word; dan bly daar 'n hele paar sinne wat jy nie kon volg nie.

(Notes handed to counsel) You were writing in longhand, not shorthand ?-- Ja.

Do you say that you were able to write so fast that you could keep up with what the speakers were saying ?-- Die spreker het in Engels gepraat, van Engels is dit vertolk na Sechuana, van Sechuana in Xosa, en terwyl die vertolking aangegaan het kon ek die sin uitskrywe.

Did all the speakers speak in English ?-- Nee.

What language did the chairman use ?-- Sechuana.

And what language did Mhamahaka use ?-- Sover ek kan onthou, ook Sechuana.

There is nothing of course in your notes to indicate that fact ?-- Nee, daar is nie.

(No further questions)

MR. SLOVO: NO QUESTIONS:

DEUR DIE HOF: U was gevra of hy een van die beskuldigdes is, en u het gesê u weet nie. Ken jy hierdie man ?-- Ja.

Sal jy hom kan uitken ?-- Ek sal hom erken as ek hom sien.

Sal u probeer om hom uit te wys ?-- (Getuie verlaat die getuiebank en wys uit Besk. nr. 158, Sechoareng.)

DANIEL PHILLIPUS MARKRAM, beedig verklaar,

VERHOOR DEUR P.A.:

Is u spr. konstabel in die S.A.Polisie gestasioneer te Kimberley ?-- Ek is.

Op 27/9/55, het u n vergadering van die African National Congress bygewoon ?-- Ja.

Het u notas geneem ?-- Ja, ek het dit hier voor my.

Waar was dit gehou ?-- In the Bantusaal, Galeshewe Village, Kimberley.

Hoelaat het die vergadering begin ?-- 8.10 nm.

Tot wanneer ?-- Ek het dit nie hier in my notas nie. Dit sal ongeveer in die omtrek van 11 uur wees, daarrond.

Wie was die voorsitter by die vergadering ?-- Boikanjo.

Het hy die vergadering toegesprek ?-- Hy het die vergadering toegesprek.

Laat sy toespraak uit. Wie het na hom gepraat ?-- Khomohaka.

Lees wat hy gesê het ?-- "Mothers, sisters and brothers, julle hoor as ek praat. Ek is jammer ek kan nie goed praat nie. Julle sal heelnag geluister het na die silabus van die swartman.

Geleerdheid is 'n goeie ding. Die geleerdheid wat ons nou het is net vir die swartman gemaak want hulle sê ons gedagtes is net so kort soos ons hare. Hulle wil net hê dat jy moet die hammer en byl aangee. Toe Bantu Education gemaak is het hulle net na ons hande gekyk. Hulle gee nie om of jy siek is of seer-kry nie. Hulle is net agter jou hande. 'n Swartman wat geleerd is kan die hele werk in die lokasie doen. Die geleerdheid van vandag is om jou te wys dat die witman jou God is. Dis verkeerd, want die Here het ons almal gemaak. Ek het die Bantu Education Act hier. As Verwoerd praat slaan hy sy bors en sê Gee die swartman sy reg. Maar hy lieg. As die skoolraad verkies word dan kan jy nie daarop dien. Net ongeleerde mense moet daarop dien want hulle moet net sê 'Ja Baas.' Die kiesing vind in die kombuis plaas waar die mense koffie gegee word sodat hulle kan instem om gekies te word. As jy deur die mense gekies word wil die Goewerment jou nie hê nie want hulle wil hê dat hulle eie dom mense gekies moet word. As hierdie mense na Pretoria moet gaan wat kan hulle gaan praat. Hulle is dom."

Laat die res van sy toespraak uit. As jy die plek kan kry, dis 'n endjie verder, begin: "As hy 18 jaar oud is....." Dit is in dieselfde toespraak?-- "As jy jou huur nie kan betaal gaan dit skielik op met 2/- net omdat jy 'n swartman is. Die enigste ding wat ons sal help is om saam te staan. Daar moet nie Morolong en Msutus wees nie. Bantu Education is daarvoor gemaak om die mense uitmekaar te maak. As ek die Bantu Education lees saam met die Group dan kan 'n Msutu vriend hier nie meer na my toe kom nie. Ons wil nie Barolong of olifante hê nie. Ons wil dit soos die witmense hê. Soos hulle daar sit is hulle boere. Die Goewerment maak net apartheid en dit is die Bantu Education. As die baas sê jy moet plaas-toe gaan moet jy opstaan en loop en werk vir jou pap. Ek verstaan nie die Transvaalse plase nie. As jy daarvandaan terugkom ken jy nie jou eie kind nie. Wie kan nou op 9d. per dag by die myne

lewe. Die Bantu Education sê jy moet werk en niks weet nie. Later word gesê jy is oud, ek sal maar n ander boy soek. As ons hierdie dinge praat dan sê hulle ons is teen die witmense maar dit is nie so nie. Toe hulle hier kom het hulle niks gehad. Ons het hulle blyplek en n melkkoei gegee en nou jaag hulle ons weg en sê dis hulle s'n. Julle vroumense sal maar julle pass moet vat. Die wat ons wil verkoop vertel die wit vrouens sal ook passe moet dra, maar daar is nie so n ding nie. Ek kan nog verder gaan maar ek kan net vir julle sê Bantu Education is nie goed nie. n Ander ding is in my hart. Sekere groot geleerde mens, n Sjinies,gebore voor Jesus Kristus in die wêreld gekom het, het gesê: Jy kan n mens doodmaak maar nie sy hart nie. Confucius say, you can kill a general in the Army but you can't kill the ambition of the common man. Wat julle wil hê is vryheid, Nie Bantu Education Act, Dit is in die pad. As ons opstaan en sê ons wil apartheid en n swart trein in Johannesburg hê sal die Goewerment dit doen."

Laat die res van sy toespraak uit. Wie het na hom gepraat ?-- Ndhlovu.

Lees wat sê hy ?-- "Die eerste ding, wees gegroet. Ek is jammer hier is Xosa mense maar ons het nie n tolk nie; Julle vroumense moet nie bang word nie. Hulle het my vandag vertel dat mense gevang is, maar ek was nie bang nie en het aan hulle gesê hulle moet loop want ons het vanaand n meeting. Ek sal niks wegsteek van die papier nie want ek het dit en baie lidmaatskap kaartjies by my. In 1946 het ons gesê ons vat nie passe nie, en nou is Verwoerd weer besig daarmee. Julle vroumense moet opstaan en nie so aan die slaap wees nie. Ons mans word rondgetrek oor passe en hoe sal ons rondgetrek word. Ons moet op ons voete staan al verloor ons ook. Ons moenie bang wees nie. Ons moet Kongres aansluit. Al haal n polisie-man ook n rewolwer uit moet jy nie bang wees nie, want jy praat die waarheid. Die vrouens van Johannesburg word nie bang nie.

Vandag het die polisie nie ingestap nie, hulle het lasbriewe gehad. Ek het myself klaargemaak om toegesluit te word. Ek is nie bang nie. Julle sal na my kinders kyk. As hulle my môre vang is ek tevrede. Ek werk vir julle."

Wie was die volgende spreker ?-- Thompson.

Laat uit wat hy gesê het. Wie het daarna gepraat ?-- Boikanyo.

Laat uit wat hy gesê het. Wie het daarna gepraat. ?-- Seochoareng.

Is hy een van die beskuldigdes ?-- Sover as ek weet is hy.

What do you mean by that ?-- Ek het nog nie geleentheid gehad om na die beskuldigdes te kyk en te sien of hy hier is nie.

Weet jy of hy gearresteer was op die aanklag ?-- Ek het so gehoor.

Kyk of hy hier is ?-- (Getuie verlaat die getuiebank en wys uit besk. nr. 158.)

Lees wat hy gesê het ?-- "Afrika, Afrika, Mayibuye. Mr. Chairman, Sons and Daughters of Africa. It is exactly 9.20 When I look to my right I see two white men. They have no permit to be here. When you are in town this time they say to you: Nou, donder se kaffir, wat soek jy hier. Maar niemand sê vir hulle: Nou, donder se boer, wat soek jy hier. Dr. Verwoerd dink hy is n Jesus Christ. But I must warn him to look at Peron. Peron thought he was Jesus Christ in Argentine. Today he is pleading. The A.N.C. is a good organisation. It is not like the Nationalists. When the Nationalists cut the telephone wires, you were fighting for their freedom. I want to tell you what happened to me this morning. Three big white police came to my house with a warrant. They started searching. I wanted to see whether they can stand a practical joke. I told him I want to put on my shirt and he accompanied me to my bedroom.

For the first time I was watched by a white man putting on my shirt, Not long after that I said I want to go to the lavatory. And I was accompanied to the lavatory by a white man. If we want to get freedom we must not fight these people. We must fool them. They will get mad. If we fight them they will shoot us. The A.N.C. teaches us to be passive. You must pray every morning. These are my introductory remarks. 25 and 26th June were the most important days in our history. When everybody was invited to Kliptown. Mr. Strijdom, the Jesus Christ of South Africa was invited. The coloureds were invited. Everybody was invited. Thousands of people were there. I even saw our political friend, Mr. Sgt. Serfontein there, and I was happy to see he also wanted freedom. The A.N.C. even had a white man to preside over the gatherings. Indians and coloureds decided also there was peace and harmony everywhere. There were gay colours. People came from all over. It was reported that the bullies stopped 70 delegates from Cape Town, but Cape Town was very much represented. If I tell you what it was like you won't believe me. I could see what South Africa one day would look like. The white man/^{or}woman presiding and smiling at you. Not the kind of smile you get from a policeman who says: Hey. You get a real smile. One of the things the Freedom Charter says is we shall all be equal by law. The police think they are wonderful. They came at Kliptown on 25th armed to the teeth. The biggest force I have seen in my life. You could see they were ready to shoot. The thousands of Africans, Indians and coloureds got up and showed the police they did not come to fight. The volunteers of the A.N.C. told the people, don't take notice of the police, sing the struggle songs. I must now tell you about the Freedom Charter. Isidhlwandas were given to the greatest men in South Africa. It was given to the only chief we recognise. Unfortunately our chief was not there, but his daughter and our only princess was there to receive it for

him. When I say Chief Luthuli, you must say 'Afrika, Mayibuye.' The only white Christian in South Africa also received this honour, the great Father Huddleston. Then there was the pathetic sight when Dr. Dadoo was not there to receive his isindlwanda, a woman received it for him. You can go anywhere in the world and you will find only three pieces of isindlwanda, with the Nationalists, if you do anything as a Nationalist, you get promotion. Look at Mr. Strijdom's brother-in-law, look at Justice Weyers. He goes and sees Dr. Malan and he gets promotion. If you speak the truth about the Government you know what happens. The Advance was banned. Now I am going to read to you the Freedom Charter and will elaborate. Our chairman, Mr. Beylerveld, read the Charter and asked the people to accept it. Every time he made a point the people got up and sang the National Anthem. He then started reading. My dear friends. I don't want to talk on this thing. You know what is happening in South Africa, advisory boards have no voice. We have no right to vote. We voted for Kahn and Bunting. The Government declared them Communists. You must vote for Schoeman. What we want is a black magistrate, a black judge, that will judge men equally, not because your skin is black you get ill-treatment. I must have the right to arrest that white man, push him, shove him and say 'Come on, jou donder se boer.' (Laughter.)

BY THE COURT: I should like to ask those people who think this is funny, please to refrain from treating this as a laughing matter. It is not so funny as it might seem to you, and if there is laughing again I shall have to ask those accused who indulge in mirth to step forward. I can't allow this sort of thing. I have talked about it before.

EXAMINATION BY P.P. CONTD.:

(Witness continues reading): "I want a black magistrate to try. It means you must have your own rights and customs. You must not go and buy a wedding ring to enrich the white man.

The diamond mines must not belong to Oppenheimer. It must belong to the people. That means the money in the bank, the diamonds, gold, must not belong to the white man. It must be ours. We dig the diamonds. Your father and mine. When a shaft falls, you hear three natives are dead. The land shall be shared by those who work it and not those who walk on it, and own it. Then you here of the reserves and black spots. We have white spots all over the location. We want Mr. Assegai to sit there and take the notes. Then South Africa will be a good country. Why does Verwoerd not say: I don't want to be Minister of Native Affairs, I want an African there. Then I will be Dr. Sechoareng the Minister of African Affairs. I won't give people funny houses and schemes. I won't keep passports back from people. We want Neon lights in the location. They call Africa the black Continent. There will be no more of that big fat bully riding that van in the location as if there are no white hoboes. Our people don't know what to do. We don't want to go and work on the farms. Let the Dutch people work the farms. No one shall be in prison. We want to live like people, not like cattle. We will break down the gaols and plant food so that you can all eat. They don't wear red jerseys and march in the streets and work at the commandant's house. They are not arrested for passes. They are arrested for thieving and horrible crimes. Why must they get meat and we get mealies. When they have Congresses there is not one African taking notes. When we have a meeting they are always here. Don't become a good boy of the Government. Mr. Assegai, he was resigning from the C.I.D. If there were three Africans here taking notes, two more Africans would have been employed well. Dr. Verwoerd wants to teach us to eat with a knife and fork. When we ate with our hands, those were the days our fathers were strong. We don't want to marry their daughters. As n boer lelik is dan is hy lelik. If you see our own women they are beautiful.

One white man always look at our nice women. We work in garages today and we have never had learning. Look who puts up the electric poles in the streets, not the Dutch boys. The Dutch boy went to school just to tell you to put the pole that way. I just want to show you Verwoerd is afraid of competition. So he says our education must be slow. But he is 50 years late. Nothing can stop the African people. We will move forward. Bantu Education is going to make us timid Africans. We must know a white man is not better than a black man. And he will never be better. I will be happy if Strijdom says Let us start a Dutch Education, which teaches them how to dance Jan Pierewiet. The day will come when you people will say: I am not going to send my child to Bantu Education. We don't want white people to help us. You must not even support the Indian people. You must only support the Africans. You people know that these places we live in are terrible. Where we live there are no doors. If my father puts on his trousers I can peep at him. Those houses were built for pigs not people. The Freedom Charter says there will be good, good houses. Those are the things the Charter stands for. I must have money to buy a good motor car, to have comfort. We want security. We don't want £1.10.- from the missus. We want a cheque for £40. Just think of it. Those are the things you must also enjoy. Our old people must live in decent houses, soft seats, good blankets. They must sleep in comfort. The orphans must have a home. We want a beautiful home. We want a P.T.B. like that where those ugly crippled Dutch boys are cared for. If we accept the Freedom Charter and work for it, we Africans will show the people, his people, what good people are. We will show them how to live. People won't be making atomic bombs. Policemen won't have guns. That is not peace. The police are bad people. At Kliptown they had just guns. The Dutch people are searching us every day. This peace that we want, they don't want. We

won't cheer for their Springboks, because we don't want them. Mayibuye Afrika." He asked people to raise their hands who wants the Freedom Charter. It was unanimous.

Wie het na hom gepraat ?-- Na hom het Boikanya Boghacu.

Het hy die vergadering toe toegespreek ?-- Hy het die vergadering toegespreek.

Laat uit wat hy gesê het. Wie het na hom gepraat.

?-- Boikanya het na hom gepraat.

Lees wat hy gesê het ?-- "Congress is recognised body by the Government itself. Baie mense is bang om by die Congress aan te sluit. Hulle dink dat hulle dadelik gearresteer en opgesluit sal word. Hier is die Freedom Charter. It has given the lie to the world. It makes no slave of any race or facts. The A.N.C. is an organisation opposed to fighting. It is non-violent. Al kom die polisie ook kom skiet the soul of Boikanya for freedom they can never kill. It was not the Congress who started the riots, it was the beerhall. Luthuli wil 'n miljoen handtekeninge vir die Vryheidshandves hê. Ten spyte van die feit dat die polisie ons dokumente vanoggend geneem het, wil ons nog die handtekeninge hê. Ander plekke is alreeds besig daarmee. Ons is nie kommuniste en agitators nie. Daar is meer kommuniste en agitators by die witmense as in die Congress. Omdat ons om ons vryheid vra, word ons kommuniste en agitators genoem. Die boere was ook net so behandel deur die Engelse, maar hulle het hulself opgewerk en vandag is hulle baas. Die polisie het ons papiere gevat, maar daar is nog baie planne." (Notas ingehandig G.438.)

COURT ADJOURNS:

COURT RESUMES:

DANIEL PHILLIPUS MARKRAM, nog onder eed,

(8/11/55)

VERDERE VERHOOR DEUR P.A.:

U het ook notas in verband met n vergadering van die 8ste November 1955 geneem ?-- Ja.

Het u die notas ten tye van die vergadering gemaak ?-- Ek het.

Watse vergadering was dit ?-- Dit was n African National Congress vergadering.

En waar was dit gehou ?-- Dit was gehou in die Bantusaal, Galeshewelokasie, Kimberley.

Hoelaat het die vergadering begin ?-- Dit begin om 8.30 nm.

Tot hoelaat ? - Ek het nie die presies tyd hier afgeskryf nie; dit sou ongeveer in die omtrek van elf- of twaalfuur namiddag wees, daarrond.

Hoeveel persone het die vergadering bygewoon ?-- Die korrekte aantal het ek ook nie hier nie, maar daar sal seker

Jy kan dit nie noem nie ?-- Ek kan dit nie noem nie.

Wie was die voorsitter ?-- Die voorsitter was Boikanya.

Het Sers. Botha u vergesel na die vergadering ?-- Ek het geen aantekening tot die gevolge hier nie, dit kan wees.

En was jy alleen, of was daar ander ook ?-- Ek dink behalwe van myself daar was net n naturelle sersant Assegai teenwoordig.

Nou het u notas van al die toesprake wat daar gelewer is geneem ?-- Ja, ek het gemaak.

Wie was die eerste spreker ?-- Dit was die voorsitter, Boikanya.

Lees wat hy gesê het ?-- Open gebed, sang. "Vanaand wil ek vir julle sê ek sal vir jou niks gee nie. Die komitee sal met jou praat en julle moet luister na wat hulle sê sodat julle nie môre kan sê julle het niegehoor nie. Wat julle hier

vanaand moet julle vir ander ook gaan vertel. Die wêreld staan op voete. Almal het klaargemaak om te veg vir hulle regte. Ons is die enigste mense wat swaarkry. Die Kongres roep julle om op te staan uit julle slaap." Dit is al wat hy op hierdie oomblik gesê het.

Wie het na hom gepraat ?-- Khomahaka.

Het jy afgeneem wat hy gesê het ?-- Nee, daar moet iemand anders saam met my gewees het. Hierdie het ek nie afgeneem nie.

Jy het vantevore gesê jy het alles afgeneem; is dit wat u daaromtrent sê ?-- Hierdie besondere notas, daar is n vergadering wat ek alleen bygewoon het; hierdie besondere vergadering het ek n fout meegemaak; ek het dit definitief nie alleen bygewoon nie; iemand anders moes die notas geneem het van hom.

Wie was die volgende spreker ?-- Itholeng.

Het u afgeneem wat hy gesê het ?-- Ek het.

Sal jy lees wat hy gesê het ?-- "Afrika, Afrika. Die man wat gepraat het, het genoeg gepraat. Ek wil apelleer na my maats. Vanaand se vergadering is vir hulle. Vroumense kan nie mense lei nie maar ek dink dis n fout. Wat ek vanaand van wil praat is die pas. As n man in jou huis gaan, dis sleg. As n man vir jou huis wil stig dan is dit sleg. Die moeders van ons het kinders, hul ken die swaar van die wêreld en hul kinders. Die vrouens moet vandag ons swaarheid ook dra. Ek wil hê julle moet vir daardie boys van die Goewerment sê of jul vrede is om passe te dra. Praat julle met daardie manne ons is al moeg om met hul te praat. As daar tyd was, ek sal sommer gesê het ons moet net bid om te sien of die Here nie by die witmense se hart wil gaan nie. Die witmense preek uit die Bybel maar dan maak hul sulke swaar wette. Die heidene is beter as hulle. Al die vrouens wat hier is wat passe wil hê moet hul hande opsteek. Die wat nie passe wil hê nie moet ook hul

hande opsteek. Ek wil my vriende hier sê dit km nie uit my nie. Hulle moet sien julle wil nie passe hê nie. Nou het ons gesien julle wil nie die passe hê nie. Ons het nou vrouens wat in die stad sal ingaan en aan almal vertel. Almal van julle wat hier is. Vriende ons swart mense se lewens is swaar. Kyk hoe praat ons met julle. Al is ons vriende hier ons is nie bang om te praat nie want ons wil nie passe hê nie. Hier is die papiere wat ons moet teken en julle moet nie bang wees nie. Julle moet teken om te sê julle wil vryheid hê. Ons moet almal saamstaan. Hier is net een paper wat waarheid praat, wat nie van apartheid praat nie. Dit is New Age. As jy hierdie paper gelees het hoor jy alles die waarheid. Hy vertel al die nuus wat die ander nie praat nie. Hy sal jou alles vertel van die Congress of the People, die getal wat ons wil hê, wat moet teken. Wag vir die mense. Hulle sal na julle huise gaan dan moet julle teken. Ons wil miljoen tekeninge hê. Daar sal nooit vrede wees met die witman se wet nie. Ons het nie wette vir hulle nie maar hulle het wette vir ons. Hierdie Congress van ons is stadig in Kimberley maar nou moet ons die wêreld wys wat ons doen. Op daardie dag moet almal na Bloemfontein gaan. As jou kind jou vra, Ma en Pa, wat het jy gedoen om my vryheid te kry sal jy net vir hom kan kyk? Ek wil hê as ons Congress-toe gaan moet ons n Youth League in Kimberley hê. Ons moet in Bloemfontein kan sê ons het die boere weggeja van ons af. Ons moet daar kan gaan sê net ons kinders werk vir ons. Julle moet almal kom. Lees die Freedom Charter. Hulle wil nie hê hulle moet afgeneem word nie want hulle loop stilletjies. Ons wil vryheid hê. Hoekom wil hulle n swart man se geleerdheid terughou. Mense wat hang is hardloop weg. Afrika."

Wie was die volgende spreker?-- Ndhlovu.

Het jy afgeneem wat hy gesê het?-- Dit was nie n werklikheid n toespraak nie. Hy het opgestaan en n sang gelei.

Die volgende spreker ?-- Chele.

Het jy afgeneem wat hy gesê het ?-- Ja, ek het.

Lees wat hy gesê het ?-- "Malan is dood. Hy het geskrik en Verwoerd het geskrik. Verwoerd het weggehardloop vir die vrouens. Die stoele het nie mense gehad nie. Staan op julle mense. Ek wil vir julle sê Malan se wet is in die nood want nou hardloop hul vir die vrouens weg. Ons sal moet in die stoele gaan sit. As hulle weer terugkom na die stoele toe, sal ons hulle weer vang. Ek wil nie baie praat nie. Ons het die Freedom Charter, fondament van Vryheid. Dit is vir hom wat Malan so bang is. Die mense het my huis deursoek en net die Freedom Charter gevat. Hulle kan dit maar vat, ons sal nog kry. In Kaapstad is baie van hulle. Die predikant is ook hier en is saam met ons. Die kerk wat party predikante goed voor is, is om net jou geld te vat. Daar is net een predikant in Suid-Afrika wat die waarheid praat. Dit is die Freedom Charter. In Pretoria en Johannesburg leer mense om vorentoe te gaan. Hy leer ons dat ons almal eenders is en dat die wet wat mense verdruk nie die wet van God is nie. Ek wil sê daardie predikant is ook deursoek die dag toe ons deursoek is. Julle sal hoor hy is die enigste predikant in Suid-Afrika. Hy was nou die dag na Engeland geroep. Ek het gehoor n Dutch Reformed predikant sê n swart man is gemaak om n slaaf te wees van die witman. My hoofpunt is dat aanstaande maand sal n vroot vergadering wees. Ons vra nou julle mense omdat julle weet dat ons se sak niks het nie. Die mense het gemaak dat ons sak leeg is toe ulle ons leiers gevang het. Ons moet nou na daardie vergadering gaan. Dit moet die grootste vergadering wees in die wêreld. Al die sendelinge moet ook gaan. Ons moet nie vanjaar net twee mense stuur nie. Ons moet n maximum delegation stuur, minstens 10 mense. As ons nie tien mense stuur nie het ons nie goeie werk gedoen nie. Dit is julle plig en julle moet die order uitvoer. Julle moet na Bloemfontein gaan en gaan hoor

wat daar gesê word. Elkeen moet sy drag dra. Almal wat voel dat hulle moet help moet hiernatoe kom en by die sekretaris sy naam gaan skryf. Daar sal altyd iemand wees wat julle name kan neem, so gee jul name. Ek sit noual my kinders se paggeld weg. Ek sal my reisgeld self betaal. Bring jul name sodat ons kan weet hoeveel mense ons het wat sal gaan. Jul moet onthou as ek sê tien moet gaan, moet dit baie meer wees. Kimberley se laaste mense moet Congress toe gaan. Daar sal mooi dinge in die Congress gepraat word en dit sal goed wees asjulle almal kan gaan luister. As hier mense is wat nie plek het om te gaan bly nie, daar is baie mense in Bloemfontein. Ek hoop om self te gaan."

Wie was die volgende spreker ?-- Die volgende spreker was weer Khomahaka gewees, maar ek het dit nie afgeskryf nie.

En die volgende spreker ?-- Sechoareng .

Is dit beskuldigde nr. 158 ?-- Dit is hy.

Lees wat hy gesê het ?-- "Afrika, Afrika, Mayibuye. Mr. Chairman, Sons and Daughters of Africa, the ears of Dr. Malan. Sons and Daughters of Africa, today is one of the saddest days in Kimberley. Whenever we think of the 8th November we think of how bad white people are. Two kinds of white people the lies and the dead. They both stink. They shot little children. We want to lay a charge of murder against them. A white magistrate said it is accidental death. We the people of the A.N.C. pledge ourselves that there shall never be an opportunity for the dirty Dutch people to kill us. I say to you people. This camel Swart visited evil upon our women, this camel will die. I want to tell the mothers of the passes at Potchefstroom. Before a woman can get a pass at Potchefstroom she must be examined. If she is pregnant or suffers any illness she will not get any work."

Wie was die volgende spreker ?-- Dit is al sprekers wat ek hier op die notas het.

(Notas ingehandig G.439)

VERDERE VERHOOR DEUR P.A.:

(24/11/55.)

Jy het ook notas wat jy gemaak het in verband met
n vergadering van 24/11/55 ?-- Ek het.

Was dit n vergadering van die African National Congress
?-- Dit was.

En waar was dit gehou ?-- Dit was gehou in die Monkey
Nut saal, Groenpunt Lokasie, Kimberley.

Hoelaat het die vergadering begin ?-- Dit het om 7.30
nm. begin.

Tot hoelaat ?-- Tot 12 nm.

Kan u sê hoeveel persone die vergadering bygewoon het
?-- Nee, ek het dit nie afgeskryf nie.

Wie was die voorsitter ?-- Die voorsitter was Nodoba.

Het u notas gemaak by die vergadering van al die toe-
sprake ?-- Nie van al die toesprake nie, net van sommige.

Weet u wie u vergesel het na die vergadering ?-- Ja,
iemand anders het my vergesel na die vergadering, maar ek is
nie seker wie dit was op die oomblik nie.

Wie was die eerste spreker waarvan jy die toespraak af-
geneem het ?-- Nodoba het net die vergadering geopen en gesê
dat persone nog sal kom van nr. 2 Lokasie. Hy het nie n ver-
dere toespraak gemaak nie. Ek het n nota daarvan gemaak.

Wie het na hom gepraat ?-- Die eerste spreker wat ek
afgeskrywe het

Nee, wie het na hom gepraat ?-- Boikanya.

Het jy afgeneem wat hy gesê het ?-- Nee, iemand anders
het dit gedoen.

Wie het na hom gepraat ?-- Chele.

Het u afgeneem wat hy gesê het ?-- Ek het afgeneem wat
hy gesê het.

Lees wat hy gesê het ?-- "Afrika, Afrika, Mayibuye.
Voorsitter en gemeente. Ek is baie bly vandag om ons vriende

in Groenpunt te ontmoet. Die eerste punt sê ek net ons in nr. 2 het julle nie vergeet nie. Ons moes al met julle gepraat het maar ons het nie tyd nie. Vandag het ons die saal gekry. Ek wil die eerste spreker sekondeer. Die Goewerment het baie maniere om wette te maak. Dan maak hy ook n wet dat as tien nie-blankes praat dan vang hy hulle. So n Wet is daar. Dit is net een plek waar die Goewerment gesê het die Africans kan wees. Daar kan Africans enige ding sê. Dit is die African National Congress. Dit is die enigste mond wat die swart man het. Dis ook die oor wat klagte van die swart man hoor. Julle moet julle leiers volg en klagtes na hulle bring. As julle dit kan doen en die hall brand dan sal hulle sê dis die A.N.C. As een die bus gooi dan sê hulle dis Afrika. Die enigste oorlog wat A.N.C. maak is net teen Wette. In die begin van hierdie jaar het n ding gebeur wat jul nie weet nie. Die manne wat hier sit het die busse vir julle gekry dat jul dit kan dryf. Een sal sê die Goewerment het n Wet gemaak maar daar het n wet van Chief Luthuli gekom wat sê ons word nou te lank verdruk. Ons moet opstaan en sien die geld wat ons spandeer waarvoor dit is. Chief Luthuli sê in enige dorp moet die leiers sien wat hulle kan doen. Dit was Chief Luthuli se bevel. Ons het in Kimberley gedink. Ons het eers gedink watter mense ons eerste kan storm en dit was die Kimberley Bus Service. Ons het begin en hulle ontmoet. Hul het geweier. Ons het weer gaan dink wat ons moet doen en het besluit om n kwaai brief aan Bus Company te skryf. Ek was toe sekretaris. Ons het met briewe baklei en hulle wou niks verstaan nie. Op die end het ons gesê ons sal nie meer bus ry as die witman nie afgevat word nie. Nou kan julle sien wat in Groenpunt en nr. gebeur het. Ons het vir albei lokasies baklei. Nadat ons besluit het dat die busse nie weer gery sal word nie het hul geskrik en n vergadering geroep. Hulle het besluit hulle moet ons rykdom behou. Toe hulle my brief gelees het, het hul seker nie gemeen ek sal

nie hul bus ry nie maar dat dit die A.N.C. is. Hulle het gou my brief geantwoord en gesê ons sal die busse vir julle gee. Ons het die mense vertel maar hulle wou nie glo nie. Wanneer ons so werk het party gesê ons versoek die witmense. Die dag het gekom dat iemand na my gehardloop het en gesê het, het ek gesien dat 'n swart man die bus drywe. As dit nie vir A.N.C. was nie, sou dit nooit gebeur het nie. Ons kinders lewe nou met die geld wat na die boere gegaan het. Nou, die tweede stap. Die Goewerment het 'n wet gemaak dat mans passe moet dra en hy jaag hul rond. Nou wil hy hê vroue moet dieselfde moeilikheid dra. Jy word gevang en toegesluit net oor 'n stuk papier wat jy nie het nie. Ek wil net een vraag vra. Almal wat saam met die wet stem, steen hande op. All right, ek sien nie hande nie. Nou vra ek die wat sê ons wil nie die passe hê nie, steek op hande. Ek is bly julle maak soos ek wil hê. Die ding is baie sleg. Om te sien dat die polisie hulle hande in ons jong meisies se borste steek om passe te soek. Ons moet almal aansluit by die A.N.C. sodat ons een stem kan hê. As jul dwars-trek sal jul nie gehoor word nie. As ons almal sê ons wil dit nie hê sal dit werk. In Bloemfontein het die vroue gesê ons wil nie passe hê nie, Verwoerd kan maar doodgaan. Ek gaan volgende maand weer na Bloemfontein na die konferensie en sal die mense daar sê wat jul van passe dink. Chief Luthuli sê ons moet die besluit wat te Kliptown gemaak is mooi vashou. Almal wat begeer om goed te leef moet 'n sekere vorm teken. Daardie papier is deur baie mense al geteken. Hier in Groenpunt weet die mense nog niks nie. Die Stat is so groot maar weet nie wat aangaan nie. Ek kan nie sê julle is skuldig nie want jul is hier. Die Hall is vol. Die fout is by jul leiers wat vir julle verkeerd gelei het. Nou moet julle sien waar jul hoop is. As julle ander kan navolg sal julle nie moeilikheid kry nie. Julle het verstand soos almal. 'n Wolk het gedreun in Kimberley. Die leiers van Congress is almal gearresteer en tronktoe. Ons

het gesê n bul word deur mense tussen koeie gesit. Ons het begin werk en nr. 2 se mense het geld gegee. Die saak het voorgekom en ons leiers is onskuldig gevind. Dis toe gesê hul mag nie meer die mense lei nie. As ons soos Groenpunt se mense gaan sit het, sou hierdie dinge nie reggekom het nie. Die Congress se naam sou doodgewees het. So julle moenie dink daar is net een leier nie. Wat het julle gemaak hier toe julle sien jul leiers roep nie vergadering nie. Jul kon gedoen het wat ons gedoen het. Jul verstand is net so goed soos ons s'n. Groenpunt het geen tak nie. Nou sê ek jul moet n komitee kies n jul name ingee as lede. Al kan jy in Douglas wees kan jy ook in Kimberley n lid wees. Die deur is oopgemaak. Enige een kan aansluit en n lid wees. As ons almal lede is kan ons bymekaar kom en praat oor die passe wat ons moet dra. Dan sal ons een woord hê. Die dag wat gesê word die vrouens moet passe neem en almal sê hulle doen dit nie, dan kan niks gebeur nie. Maar as net drie sê hulle wil dit nie hê nie, sal julle klaar verloor het. Nou moet jul hieroor gaan dink dan sal ons sien of jul nie die passe vat nie;"

Wie was die volgende spreker ?-- Mdhlovu, maar ek het nie aantekeninge daarvan gemaak nie.

Wie het na hom gepraat ?-- Itholeng.

Lees wat hy gesê het ?-- "Afrika, Afrika, Mayibuye. Mrn. Voorsitter, ek is baie bly. Ek is kliek maar ek sien die Afrika mense is voor in die huis. Ek is bly om te sien ons moeders is hier. Hulle moet geleer word wat Congress is. Hul sal eendag die Goewerment wees. Dit sal met tyd kom. Mense vanaand het ons hier kom huil. Daar is baie dinge wat ons gedoen het, maar ons weet nie wat julle doen nie. Ek sê n leier word nie voorgestel nie maar stel homself aan as hy sien sy mense word verdruk, om hulle uit hul verdrukking te lei. As ek die jong mense sien en hulle lei so swaar in hulle land dan kan ek julle verseker die land sal nooit aan die witman behoort

nie. Ons moet sê Afrika is ons s'n. Ons kom nie van 'n ander plek af nie. Ons is hier gebore. Congress is die enigste plek vir julle. Ons wil nie die wit mense wegja nie. Ons wil saam met hulle wette maak. Ons het Christian harte maar die Goewerment het geen Christian hart nie. Kan 'n Christian sê 'n vrou moet 'n pas dra. Ek het 'n sak om die pas in te dra, maar waar moet die vrou die pas dra."

Laat die res van sy toespraak uit. Wie het na hom gepraat?-- Khomohaka, maar ek het nie notas van sy toespraak gemaak nie.

Wie het daarna gepraat?-- Nodoba.

Wie het na hom gepraat?-- Nomthuli het na hom gepraat.

Wat het hy gesê?-- "Mr. Chairman Ladies and Gentlemen. I want to warn you this evening. I am deeply disappointed that leadership in Green Point is criticised. You are here through my efforts. Chele organised this meeting through me. Now I am really disappointed that they come to criticise us. You are going into politics and I warn you, you must choose solid leadership. We are not taking leadership from No. 2. I want the chairman to ask Mr. Chele to apologise. You have dished. I want an immediate apology."

Wie het daarna gepraat?-- Itumeleng.

Wat het hy gesê?-- "Ek wil net graag sê dat die goed wat nou gepraat is ons uitmekaar sal maak. Ons is nou wakker gemaak deur die mense hier. Nomthuli was die voorsitter in 1952 met die Defiance Campaign. There is in fact no branch here now. We must thank this chairman for the work done here. There is no criticism here. We have every right to join this branch here and now."

Who was the next speaker?-- Dit is die einde van my notas.

(Notas ingehandig Bewy. 440.)

VERDERE VERHOOR DEUR P.A.:

(24/1/56.)

Het u voor u notas in verband met n vergadering van die 24/1/56. ?-- Ja.

Het u die notas ten tye van die vergadering gemaak ?-- Ja.

Was dit n vergadering van die African National Congress ?-- Ja.

Waar was dit gehou ?-- Dit was gehou in die Bantu-saal. Waar ?-- In die Galeshewe-lokasie, Kimberley. Hoelaat het die vergadering begin ?-- Dit het 8.15 nm. begin.

Tot hoelaat ?-- Ek het nie die presiese tyd hier afgeskrif nie.

Hoeveel persone was daar teenwoordig ?-- Ek kan nie sê nie.

Wie was die voorsitter ?-- Boikanya.

Het u notas gemaak van al die toesprake daar wat daar gelewer was ?-- Nee, iemand anders het ook notas gemaak.

U weet nie wie nie ?-- Nee, ek kan nie nou op die oomblik onthou nie.

Het u afgeneem wat die voorsitter gesê het ?-- Ja, ek het.

Lees wat hy gesê het ?-- "Ek hoop julle sal stil wees en hoor wat ek gaan praat. Die eerste ding wat ek oor wil praat is dit. Alhoewel Kersfees verby is wens ek julle geluk in die nuwejaar. Mag dat ons in die jaar ook nuwe mense kan wees. Alhoewel daar swaar wolke oor ons is maak dit nie saak nie. Ons moet die Here dank dat ons nog lewe. Al is dit ook in die swaar regering, God sal ons smeking hoor as ons bid. Vriende, nou dat ons hier is, dit is nou die tyd om jou vyande te los en agter jou eie mense te kyk. Ek praat maar my hart is baie seer. Soos ons bymekaar is lyk dit of ons nie die swaarheid sien wat oor ons is nie. As ons hier bymekaar praat dan is daar altyd ander wat ons hinder. Ek nooi julle en die

A.N.C. roep julle. Die Congress vra vir ons of ons Xosa, Zulu, Betsjoenana is maar wanneer ons bymekaar is is ons een mense. Congress roep julle in die naam van Afrika. Daarom word almal gevra om n Congress lid te wees. Ek het my nie klaargemaak om te praat nie want hier is mense wat van die Bloemfontein konferensie kom en ek wil hê julle moet vir hulle luister. Hulle sal julle sê wat daar gesê is. Ek is bly om baie vroue hier te sien. Ons moeder is ook hier en sy sal oor die vroue praat. Ek weet die vroue wil hoor van passe. Die Goewerment het hom klaargemaak dat die vroue die passe moet vat. Volgende maand sal in Vrystaat begin. Daar staan die vroue saam en weier om die passe te vat. Ander plekke staan die vroue ook saam. Net in Kimberley staan die vroue nie saam nie. Die pas wat die Goewerment wil hê sou goed gewees het maar nie by n naturelle vrou nie. Enige plek waar jy gaan sal jy daar die pas moet dra anders vang die polisie jou en jy is n bandiet. Daarom vra ek wil julle dit vat of nie. In ander plekke het vroue hulle klaargemaak om dit nie te vat nie. Ek roep Mrs. Ndhlovu wat by die konferensie was om met die vroue te praat."

Wie het daarna gepraat ?-- Ndhlovu, maar ek het nie haar toespraak afgeneem.

Wie het daarna gepraat ?-- Khomohaka.

Het u afgeneem wat hy gesê het ?-- Ekhet.

Hy het n taamlike lang toespraak gelewer, sal jy die eerste stuk uitlaat en na die end van die toespraak gaan. Omtrent die derde paragraaf van die end af. ?-- Ja. "Tweede punt van Congress is Bantoe onderwys. Die besluit was dat ons die skool moet boikot. Dit is besluit dat kinders gestop moet word om skool toe te gaan. Die Bantoe Onderwys is net so n siekte soos die passe. As jy in Std. II tweemaal druij dan word jy uitgehaal om in die kombuis te werk. Die witmense weet dat as ons nie geleerdheid het nie dan slaap ons. So

julle moet dink oor Bantoe onderwys. Ek sal nie al Conference se besluite behandel nie. Die groot ding is Chief Luthuli, is weer gekies as president. Daar was nie ander mense wat gekies kon word nie. Ek wil julle net herinner daar word nog name vir die Freedom Charter gesoek. Maak julle klaar. Ons sal die vroue president nooi om met julle te kom praat maar alles hang van die geld af. Julle geld sal nie ge-eet word nie. Onthou die Freedom Charter en die vroue passe. n Mens moet goed dink voor jy iets doen. Ander vroue het gesê hulle wil nie die passe hê nie. As n Bantoe vrou sê daardie pas word net gevat van daardie mense se ma, dan moet jy weet hulle meen dit. Daar is dinge wat die Goewerment doen wat sleg is. Ek sal netnou kwaad word en dan sê ek verkeerde dinge. Hulle vat die blindes se pensioen weg maar omdat die witman dink hy is Christus dink hy ons moet sê dis goed. Ek kan baie dinge praat. Ek sê net, dink goed. Dink voor julle iets doen. Maak julle klaar vir hierdie slegtigheid. Moenie slaap nie, moenie slaap nie, moenie dat die tyd jou aan die slaap kom kry nie. Vroue julle moet wakker wees."

HOF VERDAAG:

COURT RESUMES 2/5/1957:

MR. COAKER ADDRESSES COURT:

Accused Absent: Position the same as on 1/5/1957:
In addition: No. 116, Kamipi,
No. 149, Debi Singh, certificate to be
handed in later.
No. 151, M.B. Yengwa, granted leave of
absence.

INTERPRETER: Mr. A.P. Van Wyk.

DANIEL PHILLIPUS MARKRAM, duly sworn,

EXAMINED BY P.P. (MR. VAN DER WALT):

Het jy die toespraak van Bogacu afgeneem? --- Ek het.
Lees van hy gesê het. --- "Seuns en Dogters van Afrika.
Ons is nou in die kraal, en daar is n tier buitekant. Die
lig het nog nooit van sononder na sonop gegaan. Die boere en
Engelse is slegte mense. Hulle kom van Sononder en is slegte
mense. Hulle geskiedenis sê hulle is in die see gegooi en
hulle het hier gekom en inplaas van saam met ons bly het hulle
vir ons n konsentrasiekamp gebou. Die hele wêreld van Afrika
is my pa se plek. Witmense is niks nie, hulle is ongediertes.
Hulle die boere was vroeër kleurlinge want hulle het met ons
susters getrou. Ek sê hulle is mal. In Bloemfontein kon
ons nie die vergadering op die 16e hou nie want die Superinten-
dent van Bloemfontein sê hulle is beter mense as ons. Ons
susters het hulle gebaar. Al is hulle hare lank, ons
susters het hulle gebaar. Die blinde en gebrekklike mense se
geld word ge-eet van die mense in Parlement. Die boere moenie
so sleg wees nie. Ek is kort maar my hare is baie lank.
Ek sien dinge wat baie ver is. Hier is mense wat nie kan doen
wat ek doen nie. Die Naturellekommissaris van Kimberley kry
sy tax in Schmidtsdrift en as mense vandaar kom om hier te kom
werk dan jaag hy hulle weg. Vroue ons het mooi geloop na
Bloemfontein en nou moet julle dink wat julle wil doen.
Julle sal nêrens kan gaan nie. Malan het n groot kraal gebou.

n Groot kraal is hier in Kimberley. Jy gaan tronk-toe wanneer jy die waarheid praat. Malan wil nie hê jy moet die waarheid praat nie. Julle swart mense sal swaar kry. Dit was beter n tyd terug. In die nag word n man somar uit die kooi getrek. Sommige mense is tevrede met die wet want hulle weet nie wat hulle doen nie".

Wie was die volgende spreker? --- Die volgende spreke was Chele.

Het jy sy toespraak afgeneem? --- Ek het nie sy toespraak afgeneem nie, iemand anders moes dit gedoen het.

Wie het na hom gepraat? --- Seochoareng. Hy is ook a:r. my bekend as Chopps. (158).

Lees wat hy gesê het. --- "Afrika, Afrika, Maye Buyi. Mr. Chairman, Sons and Daughters of Afrika. I want to state very emphatically that what I have said before from this platform I am not apologising for. There are some people that when I make a certain statement here they run and tell their friends the wrong thing. That is not fair to me. Everything I say here is written down. I have said that the Section arrest people not working and they don't arrest dr. Malam. I also said that the women must not lick the white men by taking the passes. I want you to understand that the A.N.C. when it lays down a policy, it must be carried out. I want you to understand a law has been made which is a serious law. Men wanted to know from me whether the papers speak the truth about what was said at Bloemfontein. This is serious. Our wives and sisters are going to be affected. The Government says anybody who breaks this law is going to suffer. I told these men that these passes are evil things. They have their ups and downs and mostly downs. In 1952 many things happened and things will happen again. Mrs. Ngoyi said, let us not take them. Let us follow Congress. Whether you carry a pass or not, the

Government will say those who stood in the Bantu Hall are responsible. I want you to know if you carry these passes, you will go to gaol and you will suffer. Congress say you must take the lead of women in Natal and not carry passes. If your daughter says I do not carry a pass, Dr. Verwoerd will say throw her out of school. Passes have cost misery and they will cost more misery. Some of us will be shot. I am speaking seriously. I must tell you the truth. The Government says it is Communism. When the Government speaks communism, they say it is Nationalism. Mrs. Ngoyi says let us not carry the passes. You must tell everybody that Congress says that women must not carry passes. We do not mean that you must riot and throw stones. You will receive directives and you must act on it. Not long ago we got a new Station Commandant Mr. Swiegers. He walked to the new Social centre and said what a nice place. This man will say to you where is your pass. You will say I have not one and he will say go and fetch and you will go. I want you women to prove to me that you are Congressites. I want you to come and sign with me tomorrow. You must tell everybody the difficulties that they will face. You must tell them that every woman will carry these passes. I shall wait for you and see whether you are sincere. I say to you that there are great dangers and those dangers will come to you. The Dutchman will not help you. You must help yourself by joining Congress. The decision lies totally in your hands. The passes are not meant for the women of Kimberley. The decision rests with you. If you fail yourselves you will ask God what have we done that we should not have done and God will say to you that you have failed the Congress. I am saying as I said before that Dr. Malan is a loafer. But this question of the passes is a serious matter. It is the law of the Government, but we are going to break it. Some of you will be sent away and some of you will not see your

husbands. I don't know whether I must say we must start writing tonight or start writing tomorrow.

Is daar nog sprekers? --- Daar was nog een spreker, Khomohaka.

Het u sy toespraak afgeneem? --- Ek het nie sy toespraak afgeneem nie. Iemand anders moes dit gedoen het.

Jy handig jou notas in? Bewysstuk G.441. Jy het ook aantekeninge gemaak in verband met n vergadering gehou op die 28e Februarie 1956? --- Ek het.

Was dit n vergadering van die African National Congress? --- Dit was.

Waar was dit gehou? --- Dit was gehou in die Bantu Saal, Galeshewe Lokasie, Kimberley.

Hoe laat het die vergadering begin? --- Die vergadering het om 8.5 n.m. begin.

Tot hoelaat? --- Tot 11.45 n.m.

Hoeveel mense was daar? --- Ek kan nie met sekerheid sê nie.

Wie was die Voorsitter by die vergadering? --- Die Voorsitter op die vergadering was Boikanyo.

Het jy sy toespraak afgeneem daar by die vergadering? --- Ek het sy toespraak afgeneem.

Lees wat hy gesê het? --- Tyd dat ons begin. Tolk asseblief. Laat ek begin. Elke dag as ek met julle praat dan wys ek jul ons swaarheid. Vandag is n slegte tyd. Die Regering wat ons onder is probeer hul bes om ons te vertrap met wette. In die koerante sien julle hoe sprekers in die Parlement praat. Daar is nie n tyd wat hy praat wanneer hy nie wys dat hy nie van die swart man hou nie. Ek wil julle vertrou en wil nie bang wees nie. Mnr. Strijdom praat oop want sy mense het hom daar gesit. n Wonderlike ding is nie. Vandag sien ek hoe boere geveg het om te kry wat hulle het. Die wat in die Parlement is veg net om ons te vertrap. Die

Die Christene wat in die Parlement is maag lelike wette vir ons. As ons die wette moet maak sal ons dit so maak dat ons ons koppe kan uitsteek. Hulle sê as hulle nie die swartman verdruk nie, sal hulle nie sterk genoeg wees nie. Ek sê weer n Christen kan nie soos daardie witmense wees wat ons vertrap nie. Kan jy n Christen wees en mense bekeer en omdraai en maak soos hulle met ons maak. Kan hulle n wet maak wat die mense so verdruk. Dis driehonderd jaar wat witmense hier is. Die Afrika mense wat geleerd is, die wit mense is spyt oor ons geleerdheid. Die wit mense wil nie saam met ons sit nie. Voor God is ons net soos daardie witmense wat daar sit. Daar is niks wat vir ons gedoen word nie. Daarom het ons n A.N.C. Ons mense lag vir mekaar en hulle sê wil jy jou werk verloor? Ons moet saamstaan en veg soos ander mense. Die mense wil ons weer driehonderd jaar terugneem. Verwoerd se geleerdheid maak dat ons kinders nooit naby die witman sal kom nie. Congress is die oog van Afrika. As Congress met jou praat sal jy alle dinge sien. Ons word Kommuniste en opstekers genoem. Congress is a non-violent organisation. Whatever we do we do by mouth and petition. Julle word nie gesê om die mense met klippe te gooi nie. Julle word gesê julle moet net Congress join. Mense of jy nou aan Congress behoort of nie, wat kom sal nie een van julle uitsluit nie. Ek sê staan saam en laat ons val soos manne. Congress is vir ons almal. Vanoggend toe ek by die draadloos hoor dat die pasboek manne in O.V.S. is en aankomende maand met die vroue daar sal begin, weet ek nou nie waar ons sal begin nie. Nou is ek klaar."

Wie was die volgende spreker? --- Die volgende spreker was Khomohaka.

Het u sy toespraak afgeneem? --- Nee, iemand anders het dit afgeneem.

Wie het na hom gepraat? --- Die spreker na hom was Dr. Letele.

Is hy een van die Beskuldigdes? --- Hy is. (154).

Weet jy watter posisie hy bekleed? --- Hoe meen u nou?

Was hy Voorsitter or Sekretaris van die African National Congress gewees? --- Nee, hy was nie destyds Voorsitter gewees nie. Hy was net n gewone lid.

Het jy sy toespraak afgeneem? --- Nee, iemand anders het dit afgeneem.

Wie het na hom gepraat? --- Na hom het Khomohaka weet gepraat.

Het u sy toespraak afgeneem? --- Ek het sy toespraak afgeneem.

Laat dit uit. Wie het na hom gepraat? --- Itholeng.

Het jy sy toespraak afgeneem? --- Nee, ek het nie sy toespraak afgeneem nie.

Wie het daarna gepraat? --- Na hom het gepraat Ndhlovu.

Het jy die toespraak afgeneem? --- Ek het.

Laat dit uit. Wie het daarna gepraat? --- Chele.

Lees wat hy gesê het? --- Ek is nie in besit van sy notas hier nie.

Is die oorspronklike notas nie daar nie? --- Nee.

Laat dit dan uit. Wie was die volgende spreker? --- Die volgende spreker was Boikanyo.

Die Voorsitter? --- Hy was die Voorsitter.

Wie het sy toespraak afgeneem? --- Iemand anders het sy toespraak afgeneem.

En wie het toe na hom gepraat? --- Na hom het Bogacu gepraat.

Het u sy toespraak afgeneem? --- Ek het.

Laat dit uit. Wie het na hom gepraat? --- Na hom het weer Chopps, in werklikheid Seochoareng gepraat. (158).

Kan jy sê watter posisie hy gehou het in die African National Congress? --- Hy was die Sekretaris van die Kimberley-

tak.

Het u sy toespraak afgeneem? --- Ek het nie, iemand anders moes dit afgeneem het.

Jy handig jou notas in? Bewysstuk G.442 ingehandig.

Het Naturelle speurder Assegaai u soms vergesel na vergaderings? --- In die reel was hy altyd teenwoordig.

Wat het hy daar gemaak? --- Hy het gewoonlik wanneer daar nie n tolk of iemand nie in Engels of Afrikaans praat nie, die naturelletoesprake in Afrikaans vertolk vir my.

Nou het daar soms ander tolke opgetree by die vergadering --- Daar het voorheen tolke opgetree. Sommige van die persone maak hulle toesprake in Engels of Afrikaans.

CROSS-EXAMINED BY MR. BERRANGE :

Mr. Markram, these meetings, I see from the notes on them took place more than a year ago? --- Hulle het volgens die datums.

I suppose these are not the only meetings you attended. You must have attended a great many more meetings to which you have not testified? --- Ek het ander vergaderings behalwe hierdie bygewoon.

Many more? --- Heelwat meer.

How many meetings have you given evidence to here? About six? --- Ek is nou nie heeltemaal seker nie.

Six or seven? --- Dit mag so wees.

Since when have you been attending meetings for the purpose of recording that which has been said? --- Dis n hele ruk gelede al.

Can you tell us what year, perhaps? --- Seker 1952.

So then I take it that these six meetings to which you testify, form only a very, very small part of the meetings which you have attended since 1952? --- Dit is n gedeelte.

I understand that you had a man by the name of Assegaai there who did the interpreting for you when there

was no interpreter on the platform? --- Dit is korrek.

And he would interpret into Afrikaans for you? --- Dit is korrek.

I take it that you have no independent recollection of the meetings or happened at these six meetings other than what is contained in your notes, or without being - or without referring to your notes, I should say? --- Dit is reg.

And you would not be able to say, therefore, which of the speakers at the six meetings that you have given evidence about, which of the speakers spoke in one or other of the African languages or which spoke in Afrikaans, or which spoke in English? --- Ek kan nie sê nie, behalwe waar ek notas afgeneem het in Engels van Beskuldigde 158 glo ek is sy nommer - Seochoareng.

BY THE COURT : You say you are sure it is Seochoareng, but you are not sure of the number? --- Dit is korrek. Ek is nie seker van sy nommer nie, maar Seochoareng.

CROSS-EXAMINATION CONTINUED BY MR. BERRANGE : But you have nothing in your notes to indicate in what language his spoke? --- Nee, ek het niks in die notas nie.

And if one of these interpreters interpreting from one of the African languages were to interpret into English, then you would record it in English, would you not? --- Ek sou dit in Engels genotuleer het, maar dit is nie wat met die besondere Beskuldigde se toesprake gebeur het.

To whose speech are you now referring? --- Na Seochoareng.

In other words, what you are telling your Worship is that Seochoareng always spoke in English? --- Dit is korrek.

As far as the other speakers are concerned that you have recorded, you are unable to say which of their speeches were interpreted by one or other of the interpreters on the platform, or which of those speeches were interpreted by your man Assegai? --- Ek kan nie presies op die oomblik sê nie.

Why do you say at the moment? Would there be any means of enabling you to ascertain? ---Nee.

You gave evidence in Kimberley against one of the accused here, Joe Matthews? --- Dit is korrek.

In your evidence you testified to certain speeches that had been made? --- Ek het.

And in your evidence, to put it shortly, did you indicate that when two police officers, you and another police officer attended a meeting, the two of you would take down alternately each sentence used by a speaker? --- Dit is korrek.

In other words when the speaker was addressing the meeting, you would take down for example the first sentence and thereafter your colleague would take down the second sentence and then you would go on to the third sentence and so on? --- Dit is korrek.

You say that in doing this you were then able to be able to keep a fuller note of what is being said at the meeting? --- Dit is korrek.

You told the Court that you made a habit of doing this at meetings which you attended where speeches were made? --- Ja, op daardie tyd het ons dit gedoen.

What time was that? --- Dit was gedurende 1952.

You found it a satisfactory method of recording speeches, did you not? You found it a very satisfactory method of recording speeches, because in doing so you would be able to get down more of what was being said than if you merely recorded it by yourself? --- Dit was n taamlike goeie manier.

The speeches that you gave evidence about yesterday and today, did you have any colleagues with you? --- Ja.

At all these meetings? --- Daar mag een miskien gewees het waar daar nie was nie, maar gewoonlik is ons twee

of drie Blankes bymekaar.

And did you follow this useful system that you had elaborated in 1952 when Joe Matthews was making speeches? ---
Nee, ons het nie.

Why not? --- Op die tyd toe ons daardie besondere metode gebruik het, het sprekers gewoonlik in Engels of Afrikaans n toespraak gelewer. Dit word dan om die beurt aan die gehoor vertolk deur twee tolke, of in Sechuana or Xosa. Gewoonlik twee naturelle tolke wat op die verhoog die spreker se toespraak vertolk, of andersins praat die spreker n Naturelle taal en dit word vir ons in Engels vertolk en weer nog in n ander Naturelle taal in. Dit het ons n geleentheid gegee as jy net een sin van n spreker afskryf en jou kollega dan die tweede sin afskryf terwyl daar getolk word, dan kan jy op daardie sisteem werk.

In 1956 were there not speakers who made speeches in English and those speeches were then interpreted into Sechuana and Xosa? --- Hulle het in 1956 gewoonlik net een tolk op die verhoog gehad.

Always? --- Gewoonlik, het ek gesê.

And in 1956 did the speakers not speak in Sechuana or Xosa and have their speeches interpreted into English and Afrikaans? --- Hulle het nie in 1956 vir ons tolks gegee in Engels of Afrikaans nie.

Give you interpreters? I am talking about interpreters on the platform? --- Ja, die tolk wat gewoonlik deur die A.N.C. op die platform gehou word om te tolk.

You say that when they spoke in one or other of the African languages - this was in 1956 - there was no interpreter into either English or Afrikaans? --- Nee.

So in other words you had less time in 1956 in which to record the speeches than you used to have in 1952? --- Dit is in daardie besondere gevalle so.

That being the case you would naturally like to

adopt the most efficient method of recording speeches so as to get down the most possible? --- Dit sal so wees.

And the remarks that I have of the evidence that you have given in regard to the year 1956 applies equally to the year 1955, does it not? --- Dit sal miskien nie noodwendig wees sover as wat vertolking in Engels en Afrikaans van die verhoog as wees nie. Ek kan nie meer onthou nie.

Well, if that is the evidence, you wouldn't deny it? --- Nee, as ek so gesé het in getuienis, dan is dit so.

I am not saying that you said so in evidence, but if other people were to give that evidence you would not deny it? --- As hulle die feite korrek gehad het, dan sal ek dit nie ontken nie.

Anyway, the point about it is that you do not know? --- Dit mag so wees.

Please don't play with me. Do you or don't you know? Don't say "Dit mag so wees". Do you or don't you know. Give a straight answer to an ordinary simple question.--- Dit is soos ek gesé het, die getuienis wat ek gegee het oor 1956 se vergaderings mag betrekking hê, behalwe op n paar gevalle, op 1955 se vergaderings ook. Ek kan nie meer onthou nie.

That is all I want to know. You can't remember. Running throughout these speeches - I am referring to the six you have given evidence about - there is a repeated call by the speakers that the people should not embark upon any course or system or conduct of violence? --- Sprekers herhaal dit nogal van die verhoor af.

That has been your experience at many, many meetings? --- Dit is so.

And I see that some of these speakers - the meetings that you have given evidence about - said things like the following : "Ons wil nie die witmense wegjaag nie. Ons wil saam met hulle wette maak". And another speaker said "Daar

is ander mense wat die Here gemaak het met wie ons moet saamlewe". "Die Freedom Charter is deur baie wit en swart mense opgeskryf nie, nie net deur een mens nie"? --- Dit is so.

In other words, may I put it to you quite bluntly like this. In the meetings that you have attended, you have often heard the speakers also exhorting the people to the preservation of racial harmony? --- As die woord "rassehaat" is kan ek nie sê dat ek dit gehoor het nie. Ek het wel gehoor dat hulle teen "non-violence" en die gooi van klippe en so aan gepraat.

BY THE COURT : Het hulle gesê daar moet rassesaamwerking wees? --- Dit het hulle nogal bepleit.

CROSS-EXAMINATION CONTINUED BY MR. BERRANGE : And just lastly, Mr. Markman. With the exception of number 158 - I think that is the man you say always spoke in English - you are today unable to say as far as the other speakers are concerned which of those speeches were interpreted to you by Assegaai? --- Ja.

BY THE COURT : Do I understand that you have no notes of the speeches which this Native Constable Assegaai interpreted? --- Ek het, maar nie in die getuienis wat voor my gewees het wat ek hier gegee het nie. Die gevolg is dat ek kan nie elke vergadering onthou nie.

You may have it in regard to other speeches, but not in regard to these speeches which we are now discussing? --- Dit is so.

MR. BERRANGE : NO FURTHER QUESTIONS.

MR. COAKER : NO QUESTIONS.

MR. SLOVO : NO QUESTIONS.

RE-EXAMINATION BY P.P. : As Assegaai nie getolk het nie, wie het dan die tolke verskaf?

BY THE COURT : Dit is duidelik die getuie het gesê dat die A.N.C. het hul eie tolke gehad..

RE-EXAMINATION BY P.P. : Het jy al die vraag geantwoord? ---

Van 'n Naturelle taal, ja.

As Assegaai nie getolk het nie?

BY THE COURT : As daar nie 'n A.N.C. tolk was nie, dan het hy gebruik gemaak van Assegaai se dienste? --- Die posisie is, dat die A.N.C. het meestal op die verhoog 'n tolk was na 'n ander Naturelle taal in tolk sodat persone wat net miskien Xosa kan verstaan ook die toesprake kan volg. Maar hulle het nie vir ons Afrikaanse of Engelse tolke gegee nie. Assegaai het meeste van die tolk gedoen by die vergaderings wat ek op getuienis gegee het. Dit is die posisie.

To interpret into Afrikaans or English? --- Gewoonlik in Afrikaans. Dit is reg.

RE-EXAMINATION BY P.P. CONTINUED : Die twee Beskuldigdes, Nr. 158 en Dr. Letele (154), weet jy of hulle Afrikaans en Engels kan verstaan? --- Dr. Letele is 'n goeie Engelse spreker en so is Seochoareng.

Engels of Afrikaans? --- Seochoareng kan ek nie sê nie. Maar ek het al persoonlik het Dr. Letele gesprekke in Afrikaans gevoer.

Kan hy dit verstaan? --- Hy kan dit verstaan.

BY THE COURT : Mr. Prosecutor, I don't know what the object of these last questions were. Is it being suggested that they wouldn't understand what Assegaai says?

BY THE P.P. : No, where Assegaai did not interpret then they would understand the interpreter provided by ...

BY THE COURT : Their own interpreters.

BY THE P.P. : And they are in a position then to correct him if he does not translate the speech correctly.

NO FURTHER QUESTIONS.

JACOBUS JOACHIM SCHOLTZ, duly sworn :

VERHOOR DEUR DIE P.A. : U is 'n Speurder Hoofkonstabel, Suid-Afrikaanse Polisie, gestasioneer te Kimberly? --- Ek is.

Het u notas gemaak in verband met n vergadering gehou op die 24e Januarie 1956? --- Ja.

Het u die notas by die vergadering gemaak? --- Ja.

Het jy nou jou notas by jou? --- Ek het.

Is dit n vergadering van die African National Congress?
--- Ja.

Was u vergesel deur n lid van die polisie na die vergadering? --- Ek was vergesel deur Speurder Konstabel Markman.

Is dit die laaste getuie? --- Dit was die laaste getuie.
Het u n aantekening waar die vergadering gemaak was? ---
Ek het.

Waar? --- Die notas was gemaak in die Bantoesaal, Galeshewe Lokasie, Kimberley.

Het u notas gemaak van die toesprake van al die sprekers? --- Nee, ek het nie notas gemaak van al die sprekers nie.

As jy nie die toesprake afgeneem het nie, wie het dit dan gedoen? --- Die notas van die sprekers wat ek nie geneem het nie was gemaak deur Speurder Konstabel Markram.

Wie was die eerste spreker wan wie jy n nota gemaak het van die toespraak? --- Die eerste spreker was n Naturelle vrou Ndhlovu.

Laat haar toespraak uit. Wie was die volgende spreker waarvan jy notas gemaak het? --- Die volgende spreker was Itleng.

Lees wat hy gesê het? --- "Afrika, Afrika, Seuns en Dogters van Afrika. Gee vir ons julle ore. Ek is een van die na Bloemfontein. Ek weet nie maar ek dank julle daarvoor. Dit is die eerste keer dat julle tien afgevaardigdes gestuur het. Dit wys n goeie gees in Kimberley. Die jaar is al om en julle moet baie veranderings maak, in n nasionale kongres. Ek staan hier om my mense te sê wat hulle nie wil hê nie. Wat het julle nie-Blankes gedoen in die jaar.

Baie slegte dinge gedoen. Die vergadering is vir julle vrouens om te praat. Die jong mense is warm. As jy in Bloemfontein was sou jy gehoor het. Julle het die ou mense gesien wat ver gekom het insake die vrouens se pas. Daar is nog vrouens wat vra hoekom vat die mans die pas. Die pas is sleg vir ons. By die vrou se kant weet die man nie wat om te doen nie. Gaan die witmense nie nou in ons sake as die vrouens moet pas dra nie. As Congress sê die vrouens moet paste dra sal die regering stappe teen Congress neem. n Pas vir n vrou is baie sleg. Jy word gevra waar kom jy vandaan, waar is jy gebore. In die boeke is geskrywe jy moet by die witmens waar jy werk bly. Waar kan jy heengaan. Jou werk is in Afrika. Hoe kan julle in Engeland gaan bly. As ons so praat sê hulle ons is opstekers en ons moet stilbly. Jy word weggestuur. Jy kan sleg voel as hulle jou oorsee stuur. Al stuur hulle jou hel toe dis nog Afrika. Daar is baie manne van hulle families weggevat. Ons weet hie waar hulle is nie. As jou kinders vra wat het jy gedoen. Wat sal jy sê. Ons wil net die witmense vra om lekker te lewe in Afrika. Die slawetyd het nou gekom. Die geleerdheid sê die swart mens moet pas vat. Ons vrouens sal in die straat gestop word en die polisie sal hulle rondruk. Dit sal beter wees vir ons om te rou oor die dood as wat ons van praat. Daar is wit vrouens wat swart klere dra, genoem "Black Sash". Wat het ons die Blankes gedoen. Ek vra julle of die Here ons gebede hoor. Die praat is oor die vrouens. Ander sprekers het gesê hulle wil nie paste hê nie. Wat sê julle Kimberley se vrouens. Julle het niks gesê nie. Wat sal julle vir julle kinders sê omtrent die paste. Al wat ons doen is vir ons kinders. Ek gee nie om nie die vryheid van die swartes sal nie uit die hemel of Engeland kom nie maar van julle. Julle lees die koerante. Julle hoor hoe werk die ander. Hier is die boodskap. Iedere swart mens ons is almal swart. Julle moet behoort aan Congress.

Congress het n groot oog en oor. Ons vryheid kom van Congress. Julle vrouens moet van more af organiseer en sê die paste is nie nodig nie. Ek vra julle het die Here nie vir ons die verstand gegee nie. Hoekom sê die Blankes ons nie. Hulle maak somar die wet. Ons is nie kinders nie. Ons het verstand. Die sewehonderd mense in Parlement. Daar is nie een swart man onder hulle nie. Is dit nie n skande nie. Wat weet die witmense van ons af. Die witmense doen niks vir ons nie. Hulle maak net wette. Vandag het hulle n wet gemaak. Die motorkar sal die dooie vinnig kerkhof toe ry. Een van die witmense het gesê dat ons nou by die mortuary moet gaan diens hou. Ons is die oorsaak. Ons staan en werk nie saam nie. As ons saamgestaan het sal dit nie gebeur nie. As ons kla word ons kommuniste genoem. Ek weet nie wat n kommunis is nie. Waarvoor lees ons die Bybel. Die witmense breek die wet elke minuut. As jy praat, Kaffer jy het die wet gebreek. As julle die pas wil, daar is hulle, Verwoerd se mense. Sê vir hulle julle wil nie pas hê nie. As jou vrou van Coligny kom sal jy moet teruggaan. As sulke slegheid aangaan mag ek nie praat nie. Ek weet nie watter soort mehse julle is nie. Julle ken die ding lankal. Hulle lieg aê hulle sê die Blanke vrouens vat ook pas. Hulle vat n kaart, nie n slegte boek nie. Die wet van die boek is so. Al word jy geslaan dan skrywe hulle hoe sleg jy is. Wie sal die Blanke vrou se kaart teken. Sy loop orals. Die Naturelle Kommissaris sê sommer loop hier weg. As die mense kan skrywe. Daar is baie verstandige Blankes. Hulle vra ons nie. Jy het n dagpas, nagpas en agtermiddagpas sal kom".

Wie was die volgende spreker waarvan jy die toespraak afgeneem het? --- Naturelle man genaam Chele.

Laat sy toespraak uit. Is daar nog ander waarvan jy afgeneem het? --- Nee.

En jy handig jou notas in. BEWYSSTUK G. 443.

Congress het n groot oog en oor. Ons vryheid kom van Congress. Julle vrouens moet van more af organiseer en sê die paste is nie nodig nie. Ek vra julle het die Here nie vir ons die verstand gegee nie. Hoekom sê die Blankes ons nie. Hulle maak somar die wet. Ons is nie kinders nie. Ons het verstand. Die sewehonderd mense in Parlement. Daar is nie een swart man onder hulle nie. Is dit nie n skande nie. Wat weet die witmense van ons af. Die witmense doen niks vir ons nie. Hulle maak net wette. Vandag het hulle n wet gemaak. Die motorkar sal die dooie vinnig kerkhof toe ry. Een van die witmense het gesê dat ons nou by die mortuary moet gaan diens hou. Ons is die oorsaak. Ons staan en werk nie saam nie. As ons saamgestaan het sal dit nie gebeur nie. As ons kla word ons kommuniste genoem. Ek weet nie wat n kommunist is nie. Waarvoor lees ons die Bybel. Die witmense breek die wet elke minuut. As jy praat, Kaffer jy het die wet gebreek. As julle die pas wil, daar is hulle, Verwoerd se mense. Sê vir hulle julle wil nie pas hê nie. As jou vrou van Coligny kom sal jy moet teruggaan. As sulke slegheid aangaan mag ek nie praat nie. Ek weet nie watter soort mehse julle is nie. Julle ken die ding lankal. Hulle lieg aê hulle sê die Blanke vrouens vat ook pas. Hulle vat n kaart, nie n slegte boek nie. Die wet van die boek is so. Al word jy geslaan dan skrywe hulle hoe sleg jy is. Wie sal die Blanke vrou se kaart teken. Sy loop orals. Die Naturelle Kommisaris sê sommer loop hier weg. As die mense kan skrywe. Daar is baie verstandige Blankes. Hulle vra ons nie. Jy het n dagpas, nagpas en agtermiddagpas sal kom".

Wie was die volgende spreker waarvan jy die toespraak afgeneem het? --- Naturelle man genaam Chele.

Laat sy toespraak uit. Is daar nog ander waarvan jy afgeneem het? --- Nee.

En jy handig jou notas in. BEWYSSTUK G. 443.

NO FURTHER QUESTIONS.

NO CROSS-EXAMINATION.

LOUIS JOHANNES BOTHA, beëdig verklaar:

VERHOOR DEUR DIE P.A. :

Jy is n Speurder Sersant, Suid-Afrikaanse Polisie, gestasioneer te Kimberley? --- Ja.

Jy het die notas gemaak in verband met n vergadering gehou op die 8e November 1955? --- Ek het.

Het jy die notas by die vergadering gemaak? --- Ja.

En jy het nou jou notas voor jou? --- Ja.

Was dit n vergadering van die African National Congress?
--- Dit was.

Waar was dit gehou? --- Die Ababantu Batho-saal, Kimberley.

Watter lokasie, weet jy? --- Nee.

Het iemand jou vergesel na die vergadering? --- Ek was vergesel deur Speruder Konstabel Markram en Naturelle Speurder Sersant Assegaai.

Het jy notas gemaak van al die toesprake wat daar gelewer was? --- Ek, sowel as Markram het.

Het julle gelyk geskryf, of om die beurt? --- Om die beurt.

DEUR DIE HOF : Alternately. Do you mean that you took down one speech and Markram the other speech? --- Ja.

DEUR DIE P.A. : Wie was die eerste spreker van wie jy n toespraak geskryf het? --- Khomahaka.

Lees wat hy gesê het? --- "Geliefde jong mans en meisies, ek weet julle verwag om iets goed te hoor, dit is ons hoop om vry gemaak te word. Mens moet eers swaar kry om te wen. Ons staan hier om julle bymekaar te probeer kry vir een stem. Die wet is bang, swartman slapp nie en Verwoerd slaap ook nie, want hy wil julle woer woer. Ek is bly om so baie

Collection: 1956 Treason Trial
Collection number: AD1812

PUBLISHER:

Publisher:- Historical Papers, The Library, University of the Witwatersrand

Location:- Johannesburg

©2011

LEGAL NOTICES:

Copyright Notice: All materials on the Historical Papers website are protected by South African copyright law and may not be reproduced, distributed, transmitted, displayed, or otherwise published in any format, without the prior written permission of the copyright owner.

Disclaimer and Terms of Use: Provided that you maintain all copyright and other notices contained therein, you may download material (one machine readable copy and one print copy per page) for your personal and/or educational non-commercial use only.

People using these records relating to the archives of Historical Papers, The Library, University of the Witwatersrand, Johannesburg, are reminded that such records sometimes contain material which is uncorroborated, inaccurate, distorted or untrue. While these digital records are true facsimiles of paper documents and the information contained herein is obtained from sources believed to be accurate and reliable, Historical Papers, University of the Witwatersrand has not independently verified their content. Consequently, the University is not responsible for any errors or omissions and excludes any and all liability for any errors in or omissions from the information on the website or any related information on third party websites accessible from this website.